

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Α. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Έτσι λοιπόν κάθε ειδικός αποφεύγει την υπερβολή και την έλλειψη και ψάχνει να βρει το μέσον και αυτό προτιμά (τελικά), και το μέσον όχι σε σχέση με το πράγμα, αλλά το σε σχέση προς εμάς.

Αν λοιπόν η κάθε τέχνη εκπληρώνει σωστά το έργο της με αυτόν τον τρόπο, έχοντας στραμμένο το βλέμμα της προς το μέσον και κατευθύνοντας προς αυτό τα έργα της (γι' αυτό συνηθίζουν να λένε στο τέλος για όλα τα πετυχημένα έργα ότι δεν είναι δυνατό ούτε να αφαιρέσουμε ούτε να προσθέσουμε τίποτα σ' αυτά), γιατί η υπερβολή και η έλλειψη φθείρουν το σωστό (την τελειότητα), ενώ η μεσότητα το διασώζει και οι καλοί τεχνίτες, όπως λέμε, εργάζονται έχοντας το βλέμμα τους στραμμένο προς αυτό, και (αν) η αρετή είναι, όπως και η φύση, ακριβέστερη και ανώτερη από κάθε τέχνη, τότε (λέω πως η αρετή) θα έχει ως στόχο της το μέσον. Φυσικά, μιλώ για την ηθική αρετή, γιατί αυτή αναφέρεται στα πάθη και στις πράξεις, και σ' αυτά υπάρχει υπερβολή, και έλλειψη και το μέσον.

B1. Ο Αριστοτέλης στην συγκεκριμένη ενότητα (7^η) απαντά στο ερώτημα ποια είναι η φύση της αρετής («ποία τίς ἐστίν ἡ φύσις αὐτῆς»), που τέθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Για να προσδιορίσει τη φύση της αρετής θεωρεί απαραίτητο να προσδιορίσει την έννοια της μεσότητας, γιατί όπως θα πει παρακάτω η αρετή είναι μεσότητα. Διακρίνει δύο είδη μεσότητας: α) η μεσότητα σε σχέση με το πράγμα («κατ' αὐτό τό πρᾶγμα») και β) η μεσότητα σε σχέση με μας («πρός ἡμᾶς»)

Το πρώτο είδος μεσότητας προσδιορίζεται με αντικειμενικά κριτήρια (αντικειμενική μεσότητα), απέχει εξίσου από τα δύο άκρα του πράγματος («τό ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων»), είναι ένα και το ίδιο για όλα τα πράγματα («ὅπερ ἐστίν ἓν καί τό αὐτό πᾶσιν»). Ο Αριστοτέλης διασαφηνίζει τη θέση του με παραδείγματα απ' την αριθμητική αναλογία «οἷον εἰ τὰ δέκα...κατά τό πρᾶγμα», δηλαδή αν τα δέκα είναι πολλά και τα δύο λίγα, τα έξι είναι το μέσο. Σύμφωνα λοιπόν με την αριθμητική αναλογία μέσο είναι αυτό που υπερέχει και υπερέχεται εξίσου από τα δύο άκρα.

Το δεύτερο είδος μεσότητας προσδιορίζεται με υποκειμενικά κριτήρια, έχει ως μέτρο το ίδιο το άτομο, τις ανάγκες του, τις ιδιότητες του, τον τόπο, το χρόνο. Το μέσο αυτό (υποκειμενικό μέσο) δεν είναι ούτε ένα ούτε το ίδιο για όλους («πρός ἡμᾶς δέ ὁ μήτε... πᾶσιν»). Το παράδειγμα με το οποίο στηρίζει την άποψη του είναι παρμένο απ' το χώρο του αθλητισμού «οὐ γάρ εἰ τῷ δέκα μναῖ... δρόμου καί πάλης», αν οι δέκα μερίδες φαγητού για κάποιον αθλητή είναι πολλές και οι δύο λίγες, ο προπονητής δεν θα ορίσει την ίδια μερίδα φαγητού για όλους αλλά θα λάβει υπόψη του της ιδιαίτερες ανάγκες του καθενός.

Επομένως, η ηθική αρετή σχετίζεται με το δεύτερο είδος μεσότητας (υποκειμενική μεσότητα), κάθε ειδικός αποφεύγει την υπερβολή και την έλλειψη και επιδιώκει ως τελική προτίμηση το μέσο σε σχέση με τον εαυτό του, από ποιοτική και όχι ποσοτική άποψη. Η επιλογή, όμως, αυτή (προαίρεση) είναι αποτέλεσμα της λογικής που χρειάζεται τη διαδικασία της αυτογνωσίας («Οὕτω δὴ... πρὸς ἡμᾶς»).

B2 Η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην επιστήμη (ο όρος έχει το ίδιο σημασιολογικό περιεχόμενο με τον όρο τέχνη), την αρετή και τη φύση είναι ότι και οι τρεις έχουν τη δυνατότητα να δημιουργούν κάποια μορφή. Η τέχνη μορφοποιεί το

υλικό της, η φύση δημιουργεί επίσης μορφές, η αρετή δίνει μορφή στην προσωπικότητα του ανθρώπου.

Από τη σύγκριση μεταξύ των τριών εννοιών προκύπτει ότι η αρετή είναι ανώτερη από την τέχνη γιατί, μορφοποιεί στην ουσία του τον άνθρωπο η αρετή είναι ολοκλήρωση και προορισμός του ανθρώπου. Η φύση είναι ανώτερη από την τέχνη και γι' αυτό η τέχνη μιμείται τη φύση. Τα όντα της φύσης, κατά τον Αριστοτέλη, είναι τελειότερα από κάθε έργο τέχνης, γιατί κάθε φυσικό ον από τη στιγμή που γεννιέται, αυξάνεται και οδηγείται – ανεξάρτητα από τη θέληση του- στην τελειότερη μορφή του, ενώ ένα έργο τέχνης είναι δημιούργημα του ανθρώπου ύστερα από σκέψη και μένει αμετάβλητο.

Ανώτερη από την τέχνη και τη φύση είναι η αρετή, γιατί είναι «τελειότης φύσεως και κατωρθωμένη φύσις», δηλαδή μια φυσική ιδιότητα οδηγημένη με επιτυχία στο σκοπό της, «ή δ' αρετή πάσης τέχνης ακριβεστέρα και ἀμείνων ἐστίν ὥσπερ καὶ ἡ φύσις». Όπως κάθε φυσικό ον οδηγείται στο τέλος στην τελείωση του, έτσι και η ανθρώπινη ψυχή φτάνει στο τέλος της με την αρετή (τελειότητα ψυχής). Αξίζει να επισημανθεί ότι ο Αριστοτέλης με τον όρο αρετή εννοεί την ηθική και όχι την διανοητική αρετή, γιατί η ηθική αρετή σχετίζεται με πράξεις και συναισθήματα, όπου υπάρχει υπερβολή, ελλειψη και μέσο.

B3: Σχολ. βιβλίο: σελ. 152- 153: « Η ψυχή του ανθρώπου... διανοητικές»

B4. ἀναλογία: επίλογος, λογική
ληπτέον: λαβή, λήμμα
αίρεϊται: αιρετός, ρεξαίρεση
ἄγουσα: αγωγός, ἄμαξα
προσθεῖναι: θήκη, θεσμός.

Γ. Εγώ λοιπόν τον κατηγορήσα όσο μπορούσα καλύτερα, γνωρίζω όμως καλά ότι άλλοι από τους ακροατές απορούν, πώς κάποτε μπόρεσα να φανερώσω με τόση ακρίβεια τα αδικήματά τους, ενώ αυτός γελάει εις βάρος μου, γιατί δε μίλησα ούτε για το ελάχιστο μέρος από τα αδικήματα που έχουν διαπράξει. Εσείς, λοιπόν, αφού σκεφθείτε και όσα ειπώθηκαν και όσα παραλείφθηκαν, πολύ περισσότερο να τον καταδικάσετε, αφού λάβετε υπόψη ότι είναι ένοχος κατά την έγγραφη καταγγελία και ότι είναι μεγάλη ευτυχία να απαλλαγεί η πόλη από τέτοιους πολίτες. Διάβασέ τους τους νόμους, τους όρκους και την καταγγελία.

Γ1.α. καταγελᾶ: καταγελῶεν
εἶρηκα: εἶπετε
ἐξευρεῖν: ἐξευρίσκειν
καταψηφίσασθε: καταψηφιοῦνται
παραλείμμενα: παραλείπεται

Γ1.β. τούτων: ταύταις
ἁμαρτήματα: ἁμαρτήματα
μᾶλλον: μάλα
μεγάλη: μεγίστας
πόλει: πόλι

Γ2.α. τῶν ἀκροωμένων: επιθετική μετοχή, γενική διαιρετική στο ἄλλοι.
ἐξευρεῖν: αντικείμενο στο ἐδυνήθηγν, τελικό απαρέμφατο, ταυτοπροσωπία.
τούτων: γενική υποκειμενική στο ἁμαρτήματα
αὐτοῦ: αντικείμενο στο καταψηφίσασθε.

ένθυμηθέντες: αιτιολογική / χρονική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος καταψηφίσασθε.

τοιούτων: επιθετικός προσδιορισμός στο πολιτών.

Γ2.β. ὅπως πόθ' οὕτως.....ἀμαρτήματα. δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση, ονοματική, μερικής άγνοιας. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα ὅπως, εκφέρεται με οριστική (δηλώνει το πραγματικό) και χρησιμοποιείται ως αντικείμενο στο ρήμα θαυμάζουσι.

ὅτι οὐδέ πολλοστόν.... κακῶν: δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο ὅτι, εκφέρεται με οριστική (πραγματική αιτιολογία) και χρησιμοποιείται ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα καταγελά της προηγούμενης πρότασης.